

AZ ADATOK ÖSSZEFOGLALÓ ÉRTÉKELÉSE

A 2005. évi mikrocenzus – az 1996. évi mikrocenzust is ideértve – a rendszerváltozás óta a negyedik census jellegű adatfelvétel, amikor sor kerülhetett a foglalkoztatottság mellett a munkát keresők, munkanélküliek összeírására. Az 1990. évi népszámlálás adatai szerint a munkanélkülieknek minősülő személyek száma 126 ezer fő volt, ez 2,7 százalékos, vagyis viszonylag alacsony munkanélküliségi rátát jelentett. Az 1996. évi mikrocenzus szerint – amely 2 százalékos mintán alapult – a munkanélküliek száma 484 ezer fő volt, az 1990. évi népszámlálás alkalmával mért létszám csaknem négyszerese. A magas, 12 százalékos munkanélküliségi ráta jelezte, hogy a munkanélküliség már az 1990-es évek közepén lényeges társadalmi probléma volt. Az 1996. évi mikrocenzust követő években a munkanélküliség mértéke fokozatosan visszaesett: a 2001. évi népszámláláskor 416 ezer munkanélküli kimutatása mellett a munkanélküliségi ráta értéke 12 százalékról 10 százalékra csökkent. A 2001 és 2005 közötti éveket az jellemezte, hogy a foglalkoztatottak és a munkanélküliek száma egyaránt nőtt. A mikrocenzus 2005-ben 467 ezer munkanélkülit talált, 50 ezerrel többet, mint a 2001. évi népszámlálás, így a munkanélküliségi ráta 10 százalék fölé emelkedett (10,8 százalék).

Az adatok értékelésénél meg kell jegyezni, hogy foglalkoztatottnak 1990-ig csak az „aktív kereső” személyek minősültek, vagyis azok, akik a keresőtevékenység mellett más rendszeres juttatást (pl. nyugdíjat, gyermekgondozási segélyt) nem kaptak. A 2001. évi népszámlálás és a 2005. évi mikrocenzus a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) ajánlásai szerinti „foglalkoztatott” meghatározást használta, amely az adott személyt akkor tekinti dolgozónak, ha munkából származó jövedelemmel rendelkezik, függetlenül attól, hogy van-e másik megélhetési forrása. E fogalmi eltérés azonban a gazdasági aktivitásra vonatkozó alapvető folyamatokat nem befolyásolta. A 2001. évi népszámlálás és a 2005. évi mikrocenzus alkalmával a „foglalkoztatott” mellett a „munkanélküli” kategória vonatkozásában is a nemzetközi ajánlást alkalmaztuk. Az alaptendencia mindkét csoport esetében azonos a folyamatos munkaerő-felmérés (MEF) által kimutatott folyamatokkal. A MEF alapját szintén az említett nemzetközi ajánlások alkotják, azonban a két adatforrás – a felvétel eltérő jellegéből adódóan – számszerűen nem egyezik meg.¹

A 2005. évi mikrocenzus – akár a korábbi három census jellegű felvétel – sort kerített a nem dolgozó, munkát kereső személyek számának kimutatására. A „munkát kereső” kritériumát úgy határoztuk meg, hogy egyrészt kitűnjön a munka keresésének időtartama, másrészt ide tartozzanak a nyugdíjasok, valamint a gyermekgondozási ellátásban részesülők is, amennyiben nem dolgoznak, ám el kívánnak helyezkedni.

A munkát keresők körén belül munkanélkülinek csak az minősülhetett, aki – összhangban az ILO kritériumrendszerével – a „rendelkezésre állás” feltételének is eleget tett, vagyis jelezte, hogy két héten belül munkába tud állni.

A munkanélküliek köre tehát eleve szűkebb volt, mint a munkát keresőké. A 2005. évi mikrocenzus kérdőíve ezen kívül arra is módot adott, hogy információt kapjunk a „reményt veszettek” vagy „passzív munkanélküliek” csoportjáról, amelybe azok a személyek sorolhatók, akik azért nem keresnek munkát, illetve azért hagyták abba az álláskeresést, mert az elhelyezkedést reménytelennek ítélték. A kérdőíven ezért külön kérdés szerepelt, amely a munkát nem keresőktől tudakolta passzivitásuk fő indokát: azért nem keres munkát, „mert úgy gondolja, hogy úgysem talál megfelelő munkát”, vagy „nem keres egyéb okból”. Az előbbi választ adók képezik a passzív munkanélküliek csoportját, az utóbbiaknál pedig a munkakereséstől való távolmaradást tovább nem részletezett, ám a munkaerő-piaci helyzettel összefüggésbe nem hozható okok (például egészségi állapot, családi körülmények) indokolhatják.

Az 1996. évi mikrocenzus alkalmával készült először részletes felmérés arról, hogy a nem foglalkoztatott 15 éves és idősebb népesség miként oszlik meg gazdasági aktivitás, a munkakeresés ténye, valamint demográfiai és iskolázottsági ismérvek szerint. A felmérés tájékoztat arról, hogy a foglalkoztatottakon kívül a lakosság még egy jelentős csoportjával kell számolni, akik gazdaságilag nem aktívak, ám ténylegesen munkát keresnek, illetve megfelelő feltételek fennállása esetén hajlandók munkát vállalni.

Az 1996. évi mikrocenzus 4,8 millió 15 éven felüli nem foglalkoztatott személyt mutatott ki. E körön belül a munkát keresők száma 622 ezer volt, ez a nem foglalkoztatott népesség 13 százalékát jelentette. 2001-ben és 2005-ben ez

¹ A részletes magyarázatot a 2005. évi mikrocenzus kiadványsorozatának „2. A népesség és a lakások jellemzői” című kötetében található fogalommagyarázat tartalmazza.

az arány meglepő állandóságot mutatott, sőt 2005-re valamelyest csökkent. A ténylegesen munkanélkülinek minősült személyek aránya viszont az 1996-os 10,1 százalékról 2001-re 8,6 százalékra csökkent, majd 2005-re újra 10,0 százalékra nőtt. A passzív munkanélküliek aránya 2001 és 2005 körül közel kétszeresére emelkedett (1996-ban ez a kérdés nem szerepelt a felvételi programban). Ezek az adatok azt jelentik, hogy ha eltekintünk a „rendelkezésre állás” nemzetközi kritériumától (két hét), és csak a munkakeresés tényét vizsgáljuk, akkor azt mondhatnánk, hogy a tágabban értelmezhető munkát keresők száma és aránya 1996 és 2005 között lényegében csökkent.

A nem foglalkoztatott 15 éves és idősebb népesség a munkakeresés ténye, korcsoport és nemek szerint, 1996–2005

Százalék

Nem	Összesen	Munkát				
		nem keres		keres		
		együtt	ebből: passzív	együtt	munkanélküli	egyéb
1996						
Férfi	100,0	80,9	..	19,1	15,7	3,4
Nő	100,0	91,3	..	8,7	6,2	2,5
Összesen	100,0	87,0	..	13,0	10,1	2,9
2001						
Férfi	100,0	81,4	1,0	18,6	12,9	5,6
Nő	100,0	90,9	0,7	9,1	5,7	3,4
Összesen	100,0	87,0	0,8	13,0	8,6	4,3
2005						
Férfi	100,0	83,2	1,7	16,8	13,7	3,1
Nő	100,0	90,4	1,3	9,6	7,4	2,2
Összesen	100,0	87,4	1,5	12,6	10,0	2,6

Az elhelyezkedéssel kapcsolatos gondokat jelzi, hogy a 2005. évi mikrocenzus időpontjában az érintettek közel 40 százaléka fél év óta, több mint egyharmada egy év óta keresett munkát. Különösen aggasztó azoknak a helyzete, akik két évnél is hosszabb ideje kísérleteztek az elhelyezkedéssel, annak ellenére, hogy arányuk az 1996. évi 20 százalékról 2005-re 12 százalékra mérséklődött.

A munkát keresők a munkakeresés időtartama és nemek szerint, 1996–2005

Százalék

Nem	Összesen	0–5	6–12	13–18	19–24	Több mint két éve
		hónapja				
		keres munkát				
1996						
Férfi	100,0	33,6	27,0	9,9	7,8	21,8
Nő	100,0	37,5	29,4	8,2	7,2	17,7
Összesen	100,0	35,2	27,9	9,2	7,6	20,1
2001						
Férfi	100,0	43,5	29,9	4,1	8,3	14,1
Nő	100,0	43,1	29,2	3,8	7,8	16,1
Összesen	100,0	43,4	29,6	4,0	8,1	14,9
2005						
Férfi	100,0	39,6	35,3	5,3	8,4	11,5
Nő	100,0	39,7	35,4	5,0	7,9	12,0
Összesen	100,0	39,6	35,3	5,2	8,2	11,7

Az életkor előrehaladásával az elhelyezkedési lehetőségek általában romlottak, 40 év felett jelentősen megnőtt azok aránya, akik több mint két éve keresnek munkát. A férfiak és a nők között a munkakeresés időtartamában nem mutatható ki lényeges eltérés: 1996-ban és 2001-ben a nők voltak valamivel kedvezőbb helyzetben, 2005-re azonban e tekintetben a két nem között már nem volt érzékelhető lényeges eltérés.

A 2005. évi mikrocenzus alkalmával összeírt 587 ezer fős, 15 éven felüli munkát kereső népesség közel 80 százaléka, 467 ezer fő megfelel a „rendelkezésre állás” nemzetközi kritériumának (két hét). További 5,7, illetve 4,8 százalékot (34 ezer, illetve 28 ezer főt) szintén munkanélkülinek lehet tekinteni, mert az ezekbe a csoportba tartozók az adatfelvétel alkalmával úgy nyilatkoztak, hogy bár nem két héten belül, de három–négy hét, vagy egy–három hónap múlva munkába tudnának állni. A munkába állás lehetséges ideje eltolódásának okai e kategóriák esetében különfélék lehetnek. Az esetek jelentős részében feltehetően szerepet játszik a lakáskérdés, esetleg az egészségi állapot, vagy az ellátásra szoruló hozzátartozók helyzetének megoldatlansága. A munkát keresők 7 százaléka (40 ezer fő) nem tudott vagy nem kívánt megjelölni olyan időpontot, amikor munkába állhatna. Ez utóbbiaknál megkérdőjelezhető a valós, aktív munkakeresés ténye, ők vélhetően inkább a passzív munkanélküliekhez sorolhatók.

A 2005. évi mikrocenzus – az előző három census jellegű felvételhez hasonlóan – a férfiak körében nagyobb munkanélküliséget mutatott ki, mint a nők között. A 467 ezer munkanélküli közül 262 ezer (56 százalék) volt férfi és 206 ezer (44 százalék) került ki a nők közül. Meg kell jegyezni azonban, hogy a munkanélküliség tekintetében a két nem között kiegyenlítődési folyamat ment végbe, ugyanis 1996-ban a munkanélküliek között a nők aránya jóval alacsonyabb volt (36 százalék). Ezek az adatok azt mutatják, hogy a munkanélküliség az olyan foglalkozásokat, szakmákat is erőteljesebben érinti, ahol a női foglalkoztatás a jellemző (pl. a közszféra).

A korcsoportos adatok egyértelműen a fiatal korosztályok átlagosnál nagyobb mérvű munkanélküliségét mutatják. Például: 2005-ben a 15–19 évesek munkanélküliségi rátája 46,9 százalék, a 20–24 éveseké 21,3 százalék volt. A közép- és idősebb generációhoz tartozó korcsoportokban a munkanélküliségi ráta ugyan a fiatalokhoz képest alacsony, ám 2001 óta – igaz a fiatalabb korosztályoknál kisebb mértékben – emelkedő tendenciát mutatott.

A 15 éves és idősebb népesség megoszlása és a munkanélküliségi ráta korcsoportonként

Korcsoport (év)	Összesen	Gazdaságilag aktív			Gazdaságilag nem aktív	Munkanélküliségi ráta
		együtt	foglalkoztatott	munkanélküli		
százalék						
15–19	100,0	7,2	3,8	3,4	92,8	46,9
20–24	100,0	55,0	43,3	11,7	45,0	21,3
15–24 együtt	100,0	32,0	24,3	7,7	68,0	24,1
25–29	100,0	77,5	68,7	8,8	22,5	11,3
15–29 együtt	100,0	49,7	41,6	8,1	50,3	16,3
30–34	100,0	78,7	70,3	8,4	21,3	10,7
35–39	100,0	83,3	75,3	8,0	16,7	9,6
40–44	100,0	83,8	75,9	8,0	16,2	9,5
45–49	100,0	79,7	72,2	7,5	20,3	9,4
30–49 együtt	100,0	81,2	73,3	8,0	18,8	9,8
50–54	100,0	71,2	65,6	5,6	28,8	7,9
55–59	100,0	48,6	45,1	3,5	51,4	7,2
50–59 együtt	100,0	61,1	56,4	4,7	38,9	7,6
60–X	100,0	5,3	5,1	0,2	94,7	4,0
Összesen	100,0	50,7	45,2	5,5	49,3	10,8
15–59 éves férfi	100,0	72,2	63,9	8,2	27,8	11,4
15–54 éves nő	100,0	62,4	55,5	6,8	37,6	10,9

Az iskolázottabb társadalmi rétegeket a munkanélküliség továbbra is kevésbé érinti. Az általános iskola 8. évfolyamát végzett vagy az annál alacsonyabb iskolázottságú, 15 éves és idősebb, gazdaságilag aktív népesség munkanélküliségi rátája 23,1 százalék, az átlagos szint több mint kétszerese.

Az érettségi nélkül középfokú szakképzettséget szerzettek munkanélküliségének mértéke már csak kevésbé haladta meg az átlagot, az érettségizetteké az átlagosnál alacsonyabb volt. A legelőnyösebb helyzetben továbbra is az

egyetemet, főiskolát végzetek vannak, akiknél a munkanélküliség ráta az átlagos szint alig egyharmada (3 százalékkal). Az iskolázottság differenciáló hatása a férfiaknál – különösen az alacsony iskolai végzettségűeknél – fokozottabban jelentkezik, mint a nőknél. Például míg az általános iskola 8. évfolyamát el nem végzetek körében a munkanélküliségi ráta a férfiaknál 26, a nőknél 20 százalék, addig a felsőfokú végzettségűeknél ez a különbség szinte elhanyagolható mértékű (2,9 illetve 3,1 százalék).

A foglalkoztatottak és a munkanélküliek legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint, 1996–2005

Legmagasabb befejezett iskolai végzettség	Összesen	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Munkanélküliségi ráta
1996				
Általános iskola 8. évfolyam vagy alacsonyabb	941 457	742 541	198 916	21,1
Középiskola				
érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	1 241 245	1 066 100	175 145	14,1
érettséggel	1 188 709	1 090 870	97 839	8,2
Egyetem, főiskola stb.	597 651	585 265	12 386	2,1
Összesen	3 969 062	3 484 776	484 286	12,2
2001				
Általános iskola 8. évfolyam vagy alacsonyabb	929 596	752 491	177 105	19,1
Középiskola				
érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	1 202 112	1 064 352	137 760	11,5
érettséggel	1 283 443	1 197 601	85 842	6,7
Egyetem, főiskola stb.	691 328	675 825	15 503	2,2
Összesen	4 106 479	3 690 269	416 210	10,1
2005				
Általános isk. 8. évfolyam vagy alacsonyabb	778 214	598 157	180 057	23,1
Középiskola				
érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	1 261 567	1 113 119	148 448	11,8
érettséggel	1 447 860	1 334 059	113 801	7,9
Egyetem, főiskola stb.	825 958	801 051	24 907	3,0
Összesen	4 313 599	3 846 386	467 213	10,8

A munkanélküliek életkorára, iskolázottságára, életkörülményeire vonatkozó információk egyértelműen jelzik, hogy a munkanélküliség mértékét jelentős differenciáló tényezők befolyásolják. Többek között ilyen a munkanélküliek eredeti foglalkozása is. Ebben a vonatkozásban eligazítást adhat, ha a foglalkoztatottak tényleges foglalkozási összetételét egybevetjük a munkanélküliek korábbi – munkanélkülivé válás előtti – foglalkozási struktúrájával.

A 2005. évi mikrocenzus alapján ez az összehasonlítás elvégezhető, mert egyrészt rendelkezésre állnak a foglalkoztatottak foglalkozások egységes osztályozási rendszere (FEOR) főcsoportjai szerinti megoszlására, másrészt – ugyanebben a rendszerben – a munkanélküliek eredeti foglalkozási megoszlására vonatkozó adatok. Az adatok egybevetésénél mindenképpen figyelembe kell venni, hogy a foglalkoztatottak esetében az információk az összeírás időpontjában érvényes tényleges állapotot tükrözik, a munkanélküliek utolsó foglalkozása pedig – a munkanélküliség időtartamának megfelelően – a korábbi helyzetet fejezi ki. (A huzamosabb ideje munkanélkülieknél ez a különbség egy-két évet, vagy akár hosszabb időt is jelenthet.) A munkanélküliek kisebb hányada emellett ténylegesen pályakezdő, aki korábban nem folytatott aktív kereső tevékenységet.

Egyértelműnek tűnik, hogy a szellemi foglalkozásuk körében a munkanélkülivé válás valószínűsége kisebb, mint a fizikai foglalkozásúaknál. A foglalkoztatottaknak ugyanis több mint kétötöde, a munkanélkülieknek kevesebb mint egyhatede tartozott a szellemi rétegbe. (Az említettek értelmében az előbbieknél a tényleges, az utóbbiaknál a munkanélkülivé válás előtti foglalkozást alapul véve.)

A fizikai rétegen belül a szolgáltatás fizikai tevékenységet folytatók esélye a munkanélküliségre viszonylag mérsékeltnek mondható, mivel a szolgáltatási szféra fejlődése igényli a megfelelő szakképzettséggel rendelkező dolgozók szélesebb körben való alkalmazását.

Kevésbé előnyös a helyzet a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási, valamint az ipari-építőipari dolgozók foglalkoztatási főcsoportjában. A nehézipart sújtó ismert folyamatok eredményeként különösen sok vas- és fémipari dolgozó, valamint a beruházások huzamosabb ideig tartó stagnálása miatt számos építőipari munkás vált munkanélkülivé.

A munkanélküliség a legsúlyosabb problémát a segédmunkások körében jelenti, akiknek helyzetét a szakképzettség hiánya és az alacsony iskolai végzettség is nehezíti. Jellemző, hogy a foglalkoztatottaknak több mint 7 százaléka, a munkanélkülieknek viszont – a munkanélkülivé válásuk előtti helyzetet alapul véve – közel egyötöde tartozott a segédmunkások közé.

A munkanélküliek utolsó foglalkozás szerinti összetétele 2001 és 2005 között – a foglalkoztatottakéhoz hasonlóan – nem változott jelentősen.

A foglalkoztatottak a jelenlegi, a munkanélküliek az utolsó foglalkozás főcsoportja szerint, 2001, 2005

Foglalkozási főcsoport	Foglalkoztatott		Munkanélküli		Foglalkoztatott		Munkanélküli	
	szám	százalék	szám	százalék	szám	százalék	szám	százalék
	2001				2005			
Törvényhozók, igazgatási, érdek-képviselői vezetők, gazdasági vezetők	299 763	8,1	7 256	1,7	364 819	9,5	8 700	1,9
Felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozásúak	455 437	12,3	8 233	2,0	484 873	12,6	10 517	2,3
Egyéb, felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozásúak	540 900	14,7	25 320	6,1	593 843	15,4	29 177	6,2
Irodai és ügyviteli (ügyfélforgalmi) jellegű foglalkozásúak	209 593	5,7	16 731	4,0	226 530	5,9	19 070	4,1
Szolgáltatási jellegű foglalkozásúak	581 909	15,8	57 840	13,9	594 549	15,5	66 549	14,2
Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozásúak	115 519	3,1	17 536	4,2	111 404	2,9	18 105	3,9
Ipari és építőipari foglalkozásúak	743 924	20,2	98 855	23,8	720 567	18,7	105 415	22,6
Gépkezelők, összeszerelők, járművezetők	417 536	11,3	45 844	11,0	413 423	10,7	50 537	10,8
Szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozásúak	256 062	6,9	79 600	19,1	293 101	7,6	89 692	19,2
Fegyveres szervek foglalkozásaiban dolgozók	69 626	1,9	1 055	0,3	43 277	1,1	1 068	0,2
Soha nem dolgozott	–	–	54 407	13,1	–	–	65 468	14,0
Ismeretlen	–	–	3 533	0,8	–	–	2 915	0,6
Összesen	3 690 269	100,0	416 210	100,0	3 846 386	100,0	467 213	100,0

A census jellegű felvételek nagy előnye, hogy az adatfelvétel nem csak egy-egy személy demográfiai, foglalkozási jellemzőit tudja bemutatni, hanem a tágabb családi környezetről is képes számot adni. Csak példaként említjük meg a háztartás összetétele és a személyek gazdasági aktivitása közötti szoros összefüggést.

A 2005. évi mikrocensus adatai szerint több mint 4 millió magánháztartásban élt a népesség túlnyomó többsége (97,9 százalék), az intézeti háztartásban élők száma 208 ezer fő volt. Az elmúlt időszakban is folytatódott az a jelenség, hogy csökkent a családháztartások, ezen belül a több családot magukba foglaló háztartások aránya, és emelkedett az egyszemélyes háztartásoké.

A munkanélküliség elmúlt évtizedbeli alakulása a háztartások oldaláról is nyomon követhető: 1996 és 2005 között folyamatosan (30,3 százalékról 35 százalékra) nőtt azoknak a háztartásoknak az aránya, ahol csak foglalkoztatott személy volt. Ugyanezen időszak alatt azoknak a háztartásoknak az aránya, amelyekben munkanélküli személy volt, 10,8 százalékról 9,2 százalékra mérséklődött, majd 2005. évre újra 10,1 százalékra emelkedett. Ez azt jelenti, hogy a magyar társadalom jelentős rétege kénytelen szembesülni a munkanélküliség problémájával oly módon, hogy legalább egy munkanélküli személy él a háztartásában (családjában).

A háztartások háztartás-összetétel és gazdasági aktivitási összetétel szerint, 1996–2005

Százalék

Háztartás-összetétel	Össze- sen	Homogén gazdasági aktivitási összetételű háztartások				Heterogén gazdasági aktivitási összetételű háztartások				
		csak				gazdaságilag aktív van és inaktív kereső	foglal- koztatott és inak- tív kere- ső van, munka- nélküli nincs	foglal- koztatott nincs, munka- nélküli és inak- tív kere- ső van		
		foglal- koztatott	munka- nélküli	inaktív kereső	eltartott				nincs	van
1996										
Egy családból álló háztartás										
Házaspár és élettársi kapcsolat együtt	100,0	34,3	1,3	26,0	0,2	6,1	1,8	26,9	3,4	
Egy szülő gyermekkel	100,0	40,3	3,8	19,3	1,5	4,1	1,3	23,8	5,8	
Egy családból álló háztartás együtt	100,0	35,2	1,7	25,0	0,4	5,8	1,7	26,4	3,8	
Két családból álló háztartás	100,0	8,8	0,7	5,7	0,1	4,7	13,5	60,3	6,1	
Három vagy több családból álló háztartás	100,0	7,5	1,2	6,1	0,6	8,7	24,5	39,5	12,0	
Családháztartás összesen	100,0	34,0	1,7	24,2	0,4	5,8	2,2	27,8	3,9	
Egyszemélyes háztartás	100,0	22,5	3,2	70,7	3,6	–	–	–	–	
Egyéb összetételű háztartás	100,0	8,5	0,9	42,6	4,1	2,3	0,1	33,8	7,7	
Nem családháztartás összesen	100,0	21,2	3,0	68,1	3,6	0,2	0,0	3,1	0,7	
Összesen	100,0	30,3	2,0	36,8	1,3	4,2	1,6	20,7	3,0	
2001										
Egy családból álló háztartás										
Házaspár és élettársi kapcsolat együtt	100,0	36,1	0,9	25,3	0,1	5,1	1,6	27,8	3,1	
Egy szülő gyermekkel	100,0	41,7	3,1	18,6	1,1	4,1	1,4	25,8	4,3	
Egy családból álló háztartás együtt	100,0	37,0	1,3	24,2	0,3	5,0	1,6	27,5	3,3	
Két családból álló háztartás	100,0	11,2	0,3	7,1	0,0	4,0	10,7	61,0	5,7	
Három vagy több családból álló háztartás	100,0	5,4	0,2	8,9	0,1	3,0	21,9	48,1	12,5	
Családháztartás összesen	100,0	35,8	1,2	23,5	0,3	4,9	2,0	28,9	3,4	
Egyszemélyes háztartás	100,0	26,2	3,0	67,0	3,8	–	–	–	–	
Egyéb összetételű háztartás	100,0	12,0	0,8	39,2	2,1	1,7	0,5	36,2	7,5	
Nem családháztartás összesen	100,0	24,8	2,8	64,3	3,7	0,2	0,0	3,5	0,7	
Összesen	100,0	32,6	1,7	35,4	1,3	3,5	1,4	21,6	2,6	
2005										
Egy családból álló háztartás										
Házaspár és élettársi kapcsolat együtt	100,0	38,4	1,1	22,3	0,3	6,4	1,8	27,0	2,7	
Egy szülő gyermekkel	100,0	43,3	3,7	16,1	1,4	5,4	1,4	23,9	4,8	
Egy családból álló háztartás együtt	100,0	39,2	1,5	21,3	0,5	6,3	1,7	26,5	3,0	
Két családból álló háztartás	100,0	12,2	0,4	5,1	0,2	6,3	12,0	57,6	6,2	
Három vagy több családból álló háztartás	100,0	6,4	–	5,4	1,1	3,9	27,0	41,3	14,7	
Családháztartás összesen	100,0	38,1	1,5	20,6	0,4	6,3	2,2	27,7	3,2	
Egyszemélyes háztartás	100,0	29,3	3,0	63,3	4,4	–	–	–	–	
Egyéb összetételű háztartás	100,0	15,4	0,4	36,7	3,8	2,3	0,2	34,0	7,3	
Nem családháztartás összesen	100,0	28,1	2,7	61,1	4,3	0,2	0,0	2,9	0,6	
Összesen	100,0	35,0	1,9	33,4	1,7	4,3	1,5	19,8	2,4	

A munkanélküliség alakulásának területi aspektusai azt mutatják, hogy azok a sajátosságok, amelyek az 1990-es évtizedeket jellemezték, továbbra is érvényesek. A munkanélküliség leginkább az ország északkeleti területeit és főleg a kisebb településeket, elsősorban a falvak népességét érintik.

Észak-Magyarországon és az Észak-Alföldön 2005-ben a gazdaságilag aktív népesség egyhatoda (16,4 százalék, illetve 16,0 százalékos munkanélküliségi ráta) volt munkanélküli. A munkanélküliségi ráta értéke a Dél-Dunántúlon (14,4 százalék) és a Dél-Alföldön (12,4 százalék) meghaladta az országos átlagot. Kedvezőbb a helyzet Közép-Magyarországon, ahol a régiók közül a legalacsonyabb a munkanélküliségi ráta (6,3 százalék), bár itt meghatározó a főváros szerepe, ahol a mutató értéke csak 5,4 százalék. A Közép-Dunántúl és a Nyugat-Dunántúl munkanélküliségi rátája alig tér el egymástól (8,7 százalék, illetve 8,3 százalék).

A különbségek még inkább kifejezésre jutnak, ha a régiókon belül a sajátos helyzetben lévő megyékre külön is utalunk. Az Észak-Alföldön Szabolcs-Szatmár-Bereg megye munkanélküliségi rátája a régió amúgy is kedvezőtlen munkanélküliségi rátájánál több mint 4 százalékponttal magasabb (20,4 százalék). Közel ugyanaz a helyzet az Észak-Magyarország területén fekvő Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (19,2 százalék) is. A dél-dunántúli régióban is találunk szélsőséges helyzeteket: például míg Somogy megyében a munkanélküliségi ráta 17,5 százalék, ugyanaz a mutató Tolna megyében 11,1 százalék.

Mint láttuk, 2001 és 2005 között a munkanélküliségi ráta némileg emelkedett. Területi szempontból ez a növekedés úgy következett be, hogy a kedvezőbb helyzetű Nyugat- és Közép-Dunántúlon a munkanélküliségi ráta kissé megemelkedett, a kedvezőtlenebb helyzetű észak-magyarországi és észak-alföldi régióban pedig lényegében változatlan maradt. Ezek az elmozdulások nem igazán módosították azt a helyzetet, hogy a munkanélküliség szempontjából jelentős különbségek vannak az ország nyugati és keleti térségei között.

A gazdaságilag aktív és a gazdaságilag nem aktív népesség megoszlása és a munkanélküliségi ráta régióként, 2001, 2005

Régió	Gazdaságilag		Munkanélküliségi ráta	Gazdaságilag		Munkanélküliségi ráta
	aktív	nem aktív		aktív	nem aktív	
	népesség (az összesen százalékában)			népesség (az összesen százalékában)		
	2001			2005		
Közép-Magyarország	43,6	56,4	6,8	46,1	53,9	6,3
Közép-Dunántúl	42,8	57,2	7,1	45,0	55,0	8,7
Nyugat-Dunántúl	44,0	56,0	5,7	45,3	54,7	8,3
Dél-Dunántúl	38,5	61,5	11,8	41,4	58,6	14,4
Észak-Magyarország	36,4	63,6	16,6	38,8	61,2	16,4
Észak-Alföld	35,8	64,2	16,1	39,1	60,9	16,0
Dél-Alföld	38,5	61,5	11,2	41,0	59,0	12,4
Összesen	40,3	59,7	10,1	42,7	57,3	10,8

A települések nagysága, igazgatásban elfoglalt helyzete szerinti vizsgálat szintén alátámasztja azt a megállapítást, hogy az 1990-es évtizedben a munkanélküliség tekintetében tapasztalt egyenlőtlenségek lényegében alig változtak. A munkanélküliségi ráta értéke a fővárosban volt a legalacsonyabb, a megyeszékhelyek átlagában e mutató értéke a budapestinél kedvezőtlenebb, ám az országos szintnél jobb helyzetről tanúskodott. A nem megyeszékhely jellegű városokban a munkanélküliség közel az országos átlagnak megfelelően alakult, a községekben pedig továbbra is viszonylag magas volt. Az utóbbi településtípusban 2005-ben az országos szintet több mint 3 százalékponttal haladta meg. 2001 és 2005 között a munkanélküliségi ráta csak a fővárosban csökkent, a többi településtípusban 1–1 százalékponttal nőtt. Felhívjuk a figyelmet, hogy ezek az adatok csak összefoglaló jellegűek, az egyes településtípusok, községek és városok munkanélküliségi rátája régióként és megyéként jelentősen eltérhetnek egymástól.

*A gazdaságilag aktív és a gazdaságilag nem aktív népesség megoszlása és
a munkanélküliségi ráta településtípusonként, 1996–2005*

Településtípus	Összesen	Gazdaságilag aktív népesség			Gazdaságilag nem aktív népesség	Munka- nélküliségi ráta
		együtt	foglalkoztatott	munkanélküli		
		az összesen százalékában				
1996						
Budapest	100,0	40,7	37,3	3,4	59,3	8,3
Megyeszékhelyek	100,0	41,5	37,5	4,0	58,5	9,7
Többi város	100,0	39,9	35,0	4,9	60,1	12,3
Községek	100,0	36,1	30,4	5,7	63,9	15,7
Ország összesen	100,0	38,9	34,2	4,7	61,1	12,2
2001						
Budapest	100,0	44,8	42,0	2,8	55,2	6,3
Megyeszékhelyek	100,0	43,1	39,4	3,7	56,9	8,6
Többi város	100,0	40,5	36,2	4,2	59,5	10,5
Községek	100,0	36,2	31,4	4,8	63,8	13,3
Ország összesen	100,0	40,3	36,2	4,1	59,7	10,1
2005						
Budapest	100,0	47,1	44,5	2,5	52,9	5,4
Megyeszékhelyek	100,0	44,8	40,5	4,3	55,2	9,6
Többi város	100,0	42,6	37,8	4,8	57,4	11,4
Községek	100,0	39,7	34,0	5,6	60,3	14,2
Ország összesen	100,0	42,7	38,1	4,6	57,3	10,8